

Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право
УДК 34.096+321.01

Малашко Олександр Євгенійович

*викладач кафедри адміністративного права та процесу,
фінансового і інформаційного права
Львівський університет бізнесу та права*

Малашко Александр Евгеньевич

*преподаватель кафедры административного права и процесса,
финансового и информационного права
Львовский университет бизнеса и права*

Malashko Oleksandr

*Lecturer of the Department of Administrative Law and Process,
Financial and Information Law
Lviv University of Business and Law
ORCID: 0000-0001-8676-5837*

Ковалів Мирослав Володимирович

*кандидат юридичних наук, професор,
завідувач кафедри адміністративно-правових дисциплін
Львівський державний університет внутрішніх справ*

Ковалив Мирослав Владимирович

*кандидат юридических наук, профессор,
заведующий кафедрой административно-правовых дисциплин
Львовский государственный университет внутренних дел*

Kovaliv Myroslav

*PhD in Law, Professor,
Head of the Department of Administrative and Legal Disciplines
Lviv State University of Internal Affairs
ORCID: 0000-0002-9730-8401*

ТЕОРЕТИЧНА КОНСТРУКЦІЯ ПОНЯТТЯ «ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА»

ТЕОРЕТИЧЕСКАЯ КОНСТРУКЦИЯ ПОНЯТИЯ «ИНФОРМАЦИОННАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ»

THEORETICAL CONSTRUCTION OF THE CONCEPT OF «INFORMATION SECURITY»

Анотація. У статті розкриваються наукові погляди на теоретичну конструкцію поняття «інформаційна безпека». Аналізуються складові поняття «інформаційна безпека» у контексті чинного та раніше діючого законодавства «інформація», «безпека», «національна безпека». Зазначено, що категорія «інформація» має здатність наповнюватися різним змістом залежно від сфери застосування. Поняття «безпека» розкривається як неможливість нанесення шкоди кому-небудь або чого-небудь внаслідок прояву, погроз, тобто захищеність від загроз. Поняття «національна безпека» розглянуто у контексті Закону України «Про національну безпеку України» та Стратегії національної безпеки України. Вказано, що інформаційна безпека є складовою, водночас самостійною частинною національної безпеки, яка має власну структуру та представляє відкриту динамічну систему. Об'єктом інформаційної безпеки є інформація, інформаційні ресурси та інформаційна інфраструктура. Забезпечення інформаційної безпеки розглядається в широкому та вузькому сенсі слова: інформаційна безпека в умовах сучасного суспільства і інформаційна безпека в умовах кіберпростору (віртуальної соціальної реальності). Зроблено висновок, що важливість дослідження теоретичної категорії «інформаційна безпека» визначається декількома причинами: по-перше, аналіз дозволяє глибше вивчити сутність і призначення даної категорії в системі правового регулювання; по-друге, усвідомити цінність комплексного (системного) регулювання

суспільних відносин у певній сфері (інформації, інформаційних ресурсів, інформаційної інфраструктури); по-третє, вирішити проблеми, що виникають в процесі правового регулювання того чи іншого виду суспільних інформаційних відносин, оскільки важливим критерієм ефективності виступає ступінь досягнення на практиці нормативно встановленої мети.

Ключові слова: *інформація, безпека, інформаційна безпека, віртуальний простір, Інтернет, кібербезпека.*

Анотація. *В статті розкриваються наукові погляди на теоретичну конструкцію поняття «інформаційна безпека». Аналізуються складові поняття «інформаційна безпека» в контексті діючого і раніше діявального законодавства «інформація», «безпека», «національна безпека». Зазначено, що категорія «інформація» має здатність наповнюватися різним змістом в залежності від сфери застосування. Поняття «безпека» розкривається як неможливість нанесення шкоди комусь або чому-небудь внаслідок прояву, загрози, тобто захищеність від загрози. Поняття «національна безпека» розглянуто в контексті Закону України «Про національну безпеку України» і Стратегії національної безпеки України. Зазначено, що інформаційна безпека є складовою одночасно самостійною частиною національної безпеки, має свою структуру і представляє відкриту динамічну систему. Об'єктом інформаційної безпеки є інформація, інформаційні ресурси і інформаційна інфраструктура. Забезпечення інформаційної безпеки розглядається в широкому і вузькому значенні слова: інформаційна безпека в умовах сучасного суспільства і інформаційна безпека в умовах кіберпростору*

(виртуальной социальной реальности). Сделан вывод, что важность исследования теоретической категории «информационная безопасность» определяется несколькими причинами: во-первых, анализ позволяет глубже изучить сущность и назначение данной категории в системе правового регулирования; во-вторых, осознать ценность комплексного (системного) регулирования общественных отношений в определенной сфере (информации, информационных ресурсов, информационной инфраструктуры); в-третьих, решить проблемы, возникающие в процессе правового регулирования того или иного вида общественных информационных отношений, поскольку важным критерием эффективности выступает степень достижения на практике нормативно установленной цели.

Ключевые слова: информация, безопасность, информационная безопасность, виртуальное пространство, Интернет, кибербезопасность.

Summary. The article reveals scientific views on the theoretical construction of the concept of «information security». The components of the concept of «information security» in the context of current and previous legislation «information», «security», «national security» are analyzed. It is noted that the category "information" has the ability to be filled with different content depending on the scope. The concept of «security» is revealed as the impossibility of harming anyone or anything due to the manifestation of threats, that is, protection from threats. The concept of «national security» is considered in the context of the Law of Ukraine «On National Security of Ukraine» and the National Security Strategy of Ukraine. It is stated that information security is a component of an independent private national security, has its own structure and is an open dynamic system. The object of information security is information, information resources and information infrastructure. Ensuring

information security is considered in the broad and narrow sense of the word: information security in modern society and information security in cyberspace (virtual social reality). It is concluded that the importance of the study of the theoretical category «information security» is determined by several reasons: first, the analysis allows a deeper study of the nature and purpose of this category in the system of legal regulation; secondly, to realize the value of complex (systemic) regulation of public relations in a certain sphere (information, information resources, information infrastructure); thirdly, to solve the problems arising in the process of legal regulation of one or another type of public information relations, as an important criterion of effectiveness is the degree of achievement in practice of the normatively established goal.

Key words: *information, security, information security, virtual space, Internet, cyber security.*

Постановка проблеми. Однією з характерних тенденцій суспільного розвитку другої половини ХХ і початку ХХІ століть було істотне посилення впливу інформаційної сфери на життя людини, життєдіяльність суспільства і держави. Це обумовлено, по-перше, якісно новими досягненнями науково-технічної революції в області обчислювальної техніки і телекомунікацій, суттєво підвищують ефективність пов'язаної з інформацією діяльності, а по-друге – визнанням прав і свобод людини в області «інформаційної» діяльності базовими цінностями сучасної цивілізації.

У змісті інтересів суспільства все більш значне місце має захист прав і свобод людини в галузі інформаційної діяльності, в удосконаленні вітчизняної інформаційної інфраструктури та забезпечення сталого функціонування цієї інфраструктури, в розвитку «інформаційної» економіки як одного з ключових сегментів національної економіки. Ці позиції знайшли закріплення в Конституції України, відобразилися в

Стратегії національної безпеки, в Доктрині інформаційної безпеки України, в Законі України «Про національну безпеку України» тощо, породжують небезпечні загрози інтересам України в інформаційній сфері. Захист від цих загроз є важливою складовою національної безпеки України, що характеризує її інформаційну безпеку. У забезпеченні інформаційної безпеки важливу роль відіграє право в якості засобу соціального регулювання, підтриманого державним примусом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти національної безпеки та інформаційної безпеки зокрема, окремих її складових, питання адміністративно-правового регулювання та забезпечення інформаційної безпеки досліджували вчені: І. В. Арістова [1], Є. О. Архипова [2], О. А. Баранов [3], І. Р. Березовська [4], Ю. П. Бурило [5], В. Я. Василюк [6], О. М. Гладенко [7], В. П. Горбулін [8], В. І. Гурковський [9], О. О. Денісова [10], І. І. Залєвська [11], З. В. Коваль [12], В. К. Конах [13], Б. А. Кормич [14], Д. О. Красіков [15], В. А. Ліпкан [16], О. В. Логінов [17], Ю. Є. Максименко [18], А. І. Марущак [19], В. М. Панченко [20; 21], В. І. Полевий [22], В. С. Сідак [23], Т. В. Субіна [24], О. О. Тихомиров [25], В. Ю. Триняк [26], Л. С. Харченко [27], В. С. Цимбалюк [28] та інші.

Мета статті. Метою статті є дослідження теоретичної конструкції поняття «інформаційна безпека».

Виклад основного матеріалу дослідження. На сьогоднішній день наука інформаційного права перебуває на тому етапі свого розвитку, коли відбувається активне формування своєрідного понятійно-категоріального апарату. Такий процес може характеризуватись фрагментарністю, неточністю, вузькістю розуміння, розрізненістю та суперечливістю, однак це не можна називати його недоліками, а лише – похідними наукового і творчого пошуку необхідних соціуму розумінь термінів, які з'являються та мають місце у сучасному суспільстві, що усе більше набуває рис

інформаційного [29].

У розвиненому інформаційному суспільстві предметом господарського обороту стає інформація та все, що з нею пов'язано. Інформація стає об'єктом права. Інформація як об'єкт правовідносин повинна бути конкретизована, організована належним чином, прив'язана до ситуації та конкретного виду відносин, класифікована за видами, тому подібним чином підготовлена для здійснення дій, які регулюються нормами права.

Базовим законом, що регулює інформаційні відносини в Україні, є Закон України «Про інформацію» [30]. Відповідно до закону інформація це будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді; відомості (повідомлення, дані), незалежно від форми подання. Інформація може бути об'єктом публічних, цивільних та інших правових відносин. Інформація може вільно використовуватися будь-якою особою передаватися однією особою іншій особі, якщо законами не встановлені обмеження доступу до інформації або інші вимоги до порядку надання або розповсюдження.

В юридичній науці до теперішнього часу розроблені кілька класифікацій інформації. За суб'єктом – власником інформації прийнято виділяти інформацію, що належить фізичним особам; інформацію, що належить юридичним особам; інформацію, що належить суб'єкту владних повноважень.

Залежно від ролі в правовій системі, виділяється нормативно-правова та ненормативна правова інформація. Нормативно-правова інформація створюється в результаті правотворчої діяльності та міститься в нормативно-правових актах. Ненормативна правова інформація створюється в порядку правозастосовної та правоохоронної діяльності, з її допомогою реалізуються приписи правових норм. До неї можна віднести інформацію про стан законності, правопорядку, судову статистику.

Певну складність викликає класифікація інформації за носіями. Складність даної класифікації інформації полягає в тому, що таким носієм може виступати, в першу чергу, людина. Залежно від суб'єктного статусу можуть з'являтися додаткові критерії класифікації.

Відповідно до Закону України «Про інформацію», інформація в залежності від категорії доступу поділяється на відкриту інформацію, на інформацію, доступ до якої обмежується законами (інформація обмеженого доступу). До загальнодоступної відкритої інформації відносяться загальновідомі відомості та інша інформація, доступ до якої не обмежений. Вона може використовуватися будь-якими особами на їх розсуд при дотриманні встановлених законами обмежень щодо поширення такої інформації.

Закон України «Про інформацію» говорить, що обмеження доступу до інформації встановлюється законами з метою захисту основ конституційного ладу, моральності, здоров'я, прав і законних інтересів інших осіб, забезпечення оборони країни та безпеки держави. Обов'язковим є дотримання конфіденційності інформації, доступ до якої обмежується законами. Водночас не може бути обмежений доступ до:

- нормативно-правових актів, що зачіпають права, свободи і обов'язки людини та громадянина, встановлює правове становище організацій та повноваження державних органів, органів місцевого самоврядування;
- інформації про стан навколишнього середовища;
- інформації про діяльність державних органів і органів місцевого самоврядування, про використання бюджетних коштів (за винятком відомостей, що становлять державну або службову таємницю);
- інформації, що накопичується в відкритих фондах бібліотек, музеїв, архівів, в державних, комунальних і інших інформаційних системах, створених або призначених для забезпечення фізичних і

фізичних осіб такою інформацією;

– іншої інформації, неприпустимість обмеження доступу до якої встановлена законами.

У законодавстві зарубіжних держав вживаються такі терміни як, «цифрова інформація» (digital information) та «дані» (data). Дані є більш широким поняттям, ніж цифрова інформація. Однак законодавець не виділяє дані в окреме поняття, а розглядає як одну з форм вираження інформації.

Дослідження категорії «інформація» показує багатогранність і багатоаспектність, здатність наповнюватися різним змістом залежно від сфери застосування, тому поняття інформаційної безпеки у національній юридичній науці на даний час не усталене.

Безпека означає стан, при якому не загрожує небезпека, є захист від небезпеки. У свою чергу, небезпека – можливість, загроза чого-небудь дуже поганого, якого-небудь нещастя. Поняття «безпека» розкривається як неможливість нанесення шкоди кому-небудь або чого-небудь внаслідок прояву, погроз, тобто захищеність від загроз.

У структурі виділяються об'єкт безпеки, загрози цьому об'єкту, забезпечення безпеки об'єкта від прояву загроз. Об'єктом безпеки є те, що захищається від загроз. Його сутність визначає зміст явища «безпека», певною мірою обумовлюючи можливі загрози, відповідно, характеристики стану захищеності від загроз. Безпека об'єкта проявляється через безпеку найбільш важливих властивостей або властивостей структурних складових. Загроза безпеки є явище, що існують самостійно, проявляючись через взаємодії об'єкта безпеки з іншими об'єктами, здатне завдати шкоди функціонуванню та властивостями, або подібний прояв взаємодії підсистем і елементів самого об'єкта безпеки.

У нормативно-правовій базі України на законодавчому рівні відсутнє легальне визначення поняття «безпека». На рівні відомчого регулювання

на веб-сайті Верховної Ради України є одинадцять визначень [31]. Безпеку розуміють як стан захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства та держави від внутрішніх і зовнішніх загроз. Поняття «безпека» в широкому сенсі слід розглядати в статистиці – як стан захищеності та в динаміці – як сукупність заходів, що вживаються для забезпечення цього стану. З одного боку, безпеку об'єкта може забезпечуватися шляхом проведення заходів, спрямованих на захист від існуючих загроз, а з іншого – шляхом нейтралізації самих загроз.

Пріоритетним є варіант усунення загрози, самого джерела небезпеки, проте така можливість існує не завжди. Визначення безпеки через термін «захищеність» охоплює не всі небезпечні стани. Це означає, що безпека як стан захищеності передбачає в буквальному сенсі наявність загроз та протидію їм, але якщо таких немає, то сама проблема безпеки відсутня.

У суспільстві в якості основних об'єктів безпеки виділяються людина, суспільство і держава. Кожна з цих складових має свій інформаційний вимір, тобто важливі властивості, які залежать від інформації.

Безпеку, перш за все, слід вважати родовим поняттям по відношенню до поняття «національної безпеки». Категорія «національна безпека» як приватне поняття від загального – «безпека» міститься в Стратегії Національної безпеки України та Законі України від 21 червня 2018 року «Про національну безпеку України» [32; 33].

Легітимне визначення поняття «національна безпека» дано у Законі України від 19 червня 2003 року «Про основи національної безпеки України» який втратив чинність у зв'язку з прийняттям Закону України від 21 червня 2018 року «Про національну безпеку України».

У документі національна безпека це захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства та держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення,

запобігання та нейтралізація реальних і потенційних загроз національним інтересам у сферах правоохоронної діяльності, боротьби з корупцією, прикордонної діяльності та оборони, міграційної політики, охорони здоров'я, освіти та науки, науково-технічної та інноваційної політики, культурного розвитку населення, забезпечення свободи слова та інформаційної безпеки, кібербезпеки та кіберзахисту, соціальної політики та пенсійного забезпечення, житлово-комунального господарства, ринку фінансових послуг, захисту прав власності, фондових ринків і обігу цінних паперів, податково-бюджетної та митної політики, торгівлі та підприємницької діяльності, ринку банківських послуг, інвестиційної політики, ревізійної діяльності, монетарної та валютної політики, захисту інформації, ліцензування, промисловості та сільського господарства, транспорту та зв'язку, інформаційних технологій, енергетики та енергозбереження, функціонування природних монополій, використання надр, земельних та водних ресурсів, корисних копалин, захисту екології і навколишнього природного середовища та інших сферах державного управління при виникненні негативних тенденцій до створення потенційних або реальних загроз національним інтересам [34].

Однак в Стратегії Національної безпеки України прийнятій 14 вересня 2020 року йдеться про реалізацію органами державної влади та органами місцевого самоврядування у взаємодії з інститутами громадянського суспільства комплексу заходів, спрямованих на протидію загрозам національній безпеці та задоволення національних інтересів.

Разом з тим, категорія «національна безпека» є загальним поняттям по відношенню до її видів чи складових. У новій редакції Стратегії національної безпеки України, на відміну від попередньої, пояснюється, що національна безпека включає: оборону країни і всі види безпеки, передбачені Конституцією України та законодавством України, перш за все державну, суспільну, інформаційну, екологічну, економічну,

транспортну, енергетичну безпеку, безпеку особи.

Водночас система національної безпеки є складною багаторівневою системою, що складається із сукупності взаємопов'язаних елементів, які представляють незалежні системи. Національна безпека це складно організована система різних видів безпеки, що має на меті досягнення стану захищеності особи, суспільства та держави від внутрішніх і зовнішніх загроз, при якому забезпечуються реалізація конституційних прав і свобод громадян України гідні якість і рівень життя, суверенітет, незалежність, державна та територіальна цілісність, сталий соціально-економічний розвиток України.

Забезпеченням національної безпеки слід визнати сукупність політичних, організаційних, соціально-економічних, правових, інформаційних, військових, спеціальних та інших заходів. У свою чергу, інформаційна безпека, з одного боку, є частиною національної безпеки, а з іншого боку, є відносно самостійний вид безпеки, що має системний характер.

Проблему забезпечення національної безпеки в Україні в теоретико-правовому визначенні можна, в цілому, визнати розробленою та вивченою.

Що стосується інформаційної безпеки, поняття якої було надано в 1992 році в комітеті Верховної Ради України, який займався розробкою концепції національної безпеки країни, пов'язувалось із забезпеченням безпеки комп'ютерних мереж і систем, інформаційно-телекомунікаційних технологій.

О. О. Золотар [35] зазначає що, інформаційна безпека як наукова категорія є витлумачена на різні способи. Мають місце як доктринальні, енциклопедичні, так і нормативно-правові визначення. При цьому, методологічні підходи, логічні способи їх утворення і закріплення, сфери існування і прикладного використання суттєво відрізняються. Це пов'язано також із тим, що сама категорія безпеки неоднозначна і визначається в

залежності від наукової області, в якій він вивчається [35, с. 129].

Як зазначає Т. Ю. Ткачук у дослідженні «Правове забезпечення інформаційної безпеки в умовах євроінтеграції України», ст. 17 Конституції України визначає, що захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу, що свідчить про набуття категорією «інформаційна безпека» в нормативно-правовому аспекті конституційного статусу [36, с. 63].

Як складне та комплексне поняття, інформаційна безпека аналізувалася українськими вченими. Однією з перших учених-правознавців, яка фундаментально досліджувала проблему інформаційної безпеки, стала І. В. Арістова [37]. Сформульоване визначення інформаційної безпеки як стану захищеності національних інтересів країни, життєво важливих інтересів особи, суспільства та держави на збалансованій основі, в інформаційній сфері від внутрішніх і зовнішніх загроз отримало в узагальненому вигляді закріплення в Доктрині інформаційної безпеки України 2009 року [38].

Однак ні в Доктрині, ні в наукових роботах не давалася відповідь на питання: яким чином досягається цей баланс. Учені зазначили, що механізм визначення, вимірювання та забезпечення такого балансу відсутній.

Поглянувши на проблему інформаційної безпеки через призму інформаційного права та спираючись на визначення, наведене в Доктрині інформаційної безпеки України від 25 лютого 2017 року О. Д. Давгань і Т. Ю. Ткачук спробували вивести формулу, розуміючи принцип балансу інтересів особи, суспільства, держави в інформаційній сфері як вимога неухильно дотримуватися прав і свободи особи, суспільства та держави в інформаційній сфері та наявність закритого переліку підстав для тимчасового обмеження [39; 40, с. 95]. Такі обмеження можуть бути

викликані виключно необхідністю захисту основ конституційного ладу, моральності, здоров'я, прав і законних інтересів інших осіб і забезпечення оборони країни та безпеки держави. Тимчасове обмеження прав і свобод особи, суспільства та держави можливо тільки в разі винесення судового рішення або видання відповідного закону.

Доцільно зауважити, що слід виходити не з значення вимогливості, а із значення збалансованості – розподілу заходів захисту щодо кожного з трьох об'єктів інформаційної безпеки – інформації, інформаційних ресурсів та інформаційної інфраструктури, що охоплює поняття кібербезпеки визначена Законом України «Про правові засади кібербезпеки в Україні» [41].

Т. С. Перун [42] розглядає інформаційну безпеку як систему суспільних відносин, що виражає зв'язок між інтересами особи, суспільства та держави в сфері інформації та правового забезпечення їхнього захисту, що охоплює стан захищеності інформаційного простору, інформації і інформаційних ресурсів держави, інформаційно-телекомунікаційної інфраструктури від можливих внутрішніх і зовнішніх загроз. Інформаційна безпека як система має значення з двох позицій: інформація, комунікація та знання – це елементи, процеси та цілі, які стоять серед основоположних прав і свобод, тому мають враховуватися при визначенні відносин між державою та громадянином; при опрацюванні специфічних вимог щодо захисту та впливу, які пов'язані з інформаційною технікою [42, с. 198].

Інша група дослідників не розглядає визначення інформаційної безпеки через категорію балансу інтересів. Наприклад, О. О. Золотар [35] аналізуючи визначення поняття інформаційної безпеки зазначає, що більшість вчених розглядає як стан захищеності особистості, суспільства, держави від інформації, що носить шкідливий або протиправний характер, інформації, яка надає негативний вплив на свідомість особи, що

перешкоджає сталому розвитку особистості, суспільства та держави [35, с. 140-142].

Категорія «баланс інтересів» не використовується у визначенні інформаційної безпеки в Доктрині інформаційної безпеки України прийнятої 14 вересня 2020 року, де під інформаційною безпекою розуміється стан захищеності особи, суспільства та держави від внутрішніх і зовнішніх інформаційних загроз, при якому забезпечуються реалізація конституційних прав і свобод людини та громадянина, гідні якість і рівень життя громадян, суверенітет, територіальна цілісність, сталий соціально-економічний розвиток України, оборона та безпека держави [32].

Незважаючи на те, що у новоприйнятих концептуальних документах, що стосуються інформаційної безпеки, які не акцентують увагу на необхідності дотримання балансу інтересів, ця проблема залишається актуальною. Баланс інтересів забезпечується системним характером правового регулювання, що передбачає забезпечення інформаційної безпеки різними галузями права. Баланс інтересів в праві передбачає встановлення відповідальності за посягання на інтереси особи, суспільства та держави в інформаційній сфері.

Не можна нормативно закріплювати переважне становище інтересів окремого суб'єкта, так як це призведе до порушення системних (конституційних за своєю природою) властивостей такого складного об'єкта правової охорони як інформаційна безпека. Засоби забезпечення інформаційної безпеки є сукупністю правових, політичних та організаційних засобів, що включають засоби технологічного, кадрового, матеріального, фінансового, інформаційного та наукового забезпечення.

Доктрина інформаційної безпеки має недолік – інформаційна безпека розглядається як статичний стан. Такий підхід набуває певне протиріччя з однією з її основних характеристик – динамічністю. Інформаційна безпека,

будучи частиною системи національної безпеки, сама є системою. Так знаходить вияв її дуалістична сутність.

Забезпечення інформаційної безпеки розглядається в широкому та вузькому сенсі слова: інформаційна безпека в умовах сучасного суспільства (актуального соціального) і інформаційна безпека в умовах кіберпростору (віртуальної соціальної реальності). У першому випадку мова йде про соціальні практики суб'єкта, відповідних швидкості і різноманіттю сучасних комунікацій; у другому про мережеві практики, адекватні мінливому віртуального простору. Другий тип практик інформаційної безпеки становить окремий випадок першого.

Соціальні практики забезпечення інформаційної безпеки мають ряд сутнісних особливостей. Вони розглядаються як практики нової мобільності.

Забезпечення інформаційної безпеки суб'єкта становлять соціальні практики та соціальні структури. Такий підхід дозволяє побачити особливості практик безпеки та протиріччя між локальністю структур безпеки та потоковим, мережевим характером інформаційних загроз, які не мають територіальної локалізації.

Інтернет забезпечує локалізацію і одночасно накопичує та прискорює інновації (інформацію), тим самим будучи могутнім чинником зростання загроз інформаційній безпеці та інноваційного розвитку. З іншого боку, Інтернет інтерпретується як система мобільних, яка культивує мережеві практики і є мета технологією в забезпеченні інформаційної безпеки.

Мережа Інтернет дозволяє зберігати баланс безпеки інтересів приватних і публічних. Суспільства підтримує цілісність, відносну стійкість, вибудовуючи паралельний віртуальний простір, який відтягує інтенсивність інформаційних процесів, що реалізують приватні інтереси. Через призму заданої концептуалізації можна стверджувати, що

національна безпека виступає як сукупність практик щодо захисту приватних і публічних інтересів.

Основні типи загроз інформаційної безпеки в кіберпросторі це: загрози, пов'язані з розширенням маніпулювання свідомістю людини, інформаційним перевантаженням, з ростом інтернет-залежності і розвитком форм психосоціальної депривації; використання на шкоду персональних даних; розширення масштабів маніпуляції громадською думкою, поява можливостей ефективно організації деструктивних процесів в ціннісних системах суспільства; діяльність мережевих структур вітчизняної та міжнародної злочинності та тероризму; ведення інформаційних війн, неконтрольоване поширення інформаційно-психологічної зброї, її застосування в інформаційних війнах; загрози стабільності існуючих політичних режимів влади: системні та периферійні, обумовлені мережевий логікою соціальних процесів в Інтернеті. Зазначені загрози утворюють певну систему, яка характеризується соціально-історичними та економічними чинниками.

На думку М. В. Карчевського [43], який досліджував питання кримінально-правової охорони інформаційної безпеки України, зазначав, що під системою слід розуміти сукупність елементів, що знаходяться у відносинах і зв'язках один з одним, яка утворює певну цілісність, єдність [43, с. 23-24]. Системність передбачає відповідні цій властивості методи та прийоми впливу системного характеру, а інформаційна система характеризується багатомірністю, динамічністю та постійною мінливістю, тому як предмет правового забезпечення інформаційна безпека представляє певну складність.

Відносно права інформаційна безпека, є система суспільних відносин, так як в науці інформаційного, адміністративного та кримінального права об'єктом правопорушення розуміють суспільні відносини, що охороняються законом.

Інформаційна безпека це відкрита динамічна система суспільних відносин. Відкритість цієї системи обумовлена тим, що інформаційна безпека не може мати постійний, незмінний характер. Як об'єкт правової охорони інформаційна безпека це відкрита динамічна система суспільних відносин, що забезпечують реалізацію інтересів особи, суспільства та держави в інформаційній сфері. Структура інформаційної безпеки як об'єкта правової охорони не може бути визначена лінійно. Нелінійна класифікація структури інформаційної безпеки обумовлена складністю самої інформаційної сфери.

У Доктрині інформаційної безпеки України під останньою розуміється сукупність інформації, об'єктів інформатизації, інформаційних систем, сайтів в інформаційно-телекомунікаційній мережі Інтернет, мереж зв'язку, інформаційних технологій, суб'єктів, діяльність яких пов'язана з формуванням і обробкою інформації, розвитком та використанням названих технологій, забезпеченням інформаційної безпеки, сукупність механізмів регулювання відповідних суспільних відносин.

Ядро інформаційної сфери становить не інформація, а право на доступ до неї і охорона від незаконного втручання є одним з основоположних прав в умовах становлення інформаційного суспільства. Матеріалізуючись, інформація знаходить втілення в інформаційному ресурсі. Одним із засобів реалізації права на доступ до інформації та її охорони від незаконного втручання, засобів забезпечення функціонування об'єктів інформатизації є інформаційно-телекомунікаційні технології. Тому структура інформаційної безпеки включає: суспільні відносини, що забезпечують реалізацію права на інформацію і на охорону інформації від незаконного втручання; суспільні відносини, що забезпечують безпеку інформаційних ресурсів; суспільні відносини, що забезпечують безпеку використання інформаційно-телекомунікаційних технологій.

Предмет правового забезпечення інформаційної безпеки є сфера

правового впливу на поведінку фізичних і юридичних осіб з метою недопущення прояву загроз об'єктам національних інтересів в інформаційній сфері або мінімізації негативних наслідків прояву цих загроз. Дана сфера утворює сукупність суспільних відносин, що володіють ознаками: приналежність до інформаційних відносин; зв'язаність з об'єктами національних інтересів в інформаційній сфері; обумовленість проявом загроз безпеки об'єктів національних інтересів у сфері, що досліджується.

Зміст відносин, що становлять предмет правового забезпечення інформаційної безпеки, полягає в обумовленості інтересами суб'єктів, пов'язаними з інформацією і інформаційною діяльністю; у виділенні трьох об'єктів національних інтересів, у зв'язку з якими виникають ці відносини це інформація, інформаційна інфраструктура, правовий статус суб'єктів, що представляють особу, суспільство, державу в інформаційній сфері; в обумовленості виникнення можливим впливом умов і факторів, що становлять загрозу безпеці об'єктів національних інтересів в інформаційній сфері.

Слід зазначити, що інформаційна безпека як об'єкт правової охорони представляє певну складність. Це обумовлено тим, що інформаційні технології проникли в усі сфери життєдіяльності особи, суспільства та держави.

Н. С. Грабар [44] зазначає, що проблеми інформаційної безпеки можна розділити на три великі групи:

1. Проблеми гуманітарного характеру – проблеми інформаційної безпеки, що виникають у зв'язку з безконтрольним використанням та поширенням персональних даних громадян, вторгненням в приватне життя, наклепом і крадіжками особистості.

2. Проблеми економічного і юридичного характеру – проблеми інформаційної безпеки, що виникають в результаті витоку, перекручування

і втрати комерційної та фінансової інформації, крадіжок брендів і інтелектуальної власності, розкриття інформації про матеріальне становище громадян, промислового шпигунства і поширення матеріалів, що завдають шкоди діловій репутації компаній.

3. Проблеми політичного характеру – проблеми інформаційної безпеки, що виникають із-за інформаційних воєн, кібервійни і електронної розвідки в інтересах політичних груп, компрометації державної таємниці, атак на інформаційні системи важливих оборонних, транспортних і промислових об'єктів, неповного інформування та дезінформації керівників стратегічних установ [44].

Інформаційна безпека, в свою чергу, активно впливає на стан політичної, економічної, оборонної та інших складових безпеки України. Від рівня її захищеності залежить стан інших складових національної безпеки України, що дозволяє говорити про інформаційний аспект політичної, економічної, екологічної та інших видів безпеки. Про ці фактори йдеться в Доктрини інформаційної безпеки України. Так розкривається стан інформаційної безпеки у галузі оборони країни, державної та громадської безпеки, в економічній сфері, в галузі науки, технологій та освіти, стратегічної стабільності. Відносно права вищевикладене дозволяє зробити висновок про те, що інформаційна безпека може виступати як основним, так додатковим об'єктом правопорушень.

Інформаційна безпека в якості додаткового об'єкта правопорушення присутня в значній кількості складів правопорушень, відповідальність за які передбачена нормами Особливої частини Кримінального кодексу України та Кодексу України про адміністративні правопорушення. Їх слід відносити до зазіхань на інформаційну безпеку з деякою часткою умовності.

Забезпечення інформаційної безпеки визначається діяльністю щодо

недопущення обмеження національних інтересів в інформаційній сфері, засобами та суб'єктами цієї діяльності. Діяльність із забезпечення інформаційної безпеки, яка здійснюється в правовій формі, становить основу правового забезпечення інформаційної безпеки та включає правотворчу, правозастосовну та правоохоронну діяльність.

Суб'єктами забезпечення інформаційної безпеки є державні органи, громадські організації і особи, уповноважені законом на здійснення відповідної діяльності. Особливе місце серед суб'єктів забезпечення інформаційної безпеки займає держава. Це обумовлено його унікальними засобами та силами протидії загрозам. Незважаючи на те, що цю діяльність воно здійснює спільно з індивідами і суспільством, вплив держави на забезпечення безпеки є визначальним.

З формально-правової точки зору правовий статус особи в інформаційній сфері визначається сукупністю закріплених суб'єктивних прав кожної людини та громадянина щодо інформаційної діяльності та діяльності з функціонування інформаційної інфраструктури; обов'язків, покладених на людину та громадянина в галузі інформаційної діяльності; норм, що встановлюють форми, способи та межі державного втручання у відносини, що виникають у зв'язку з реалізації суб'єктивних прав людини та громадянина.

Правовий статус юридичних осіб в інформаційній сфері визначається сукупністю прав і обов'язків у галузі інформаційної діяльності та інформаційної інфраструктури, юридичних гарантій реалізації прав і виконання обов'язків. Виділяється дві основні складові правового статусу юридичних осіб: загальний і спеціальний правовий статус, які займаються діяльністю з надання інформаційно-комунікаційних послуг. До цієї складовою правового статусу відносяться права і обов'язки, що виникають у зв'язку з діяльністю громадських об'єднань, політичних партій, релігійних об'єднань, як засновника або редакції засобу масової

інформації.

Правовий статус державних органів в інформаційній сфері визначається компетенцією, що обумовлює надані прав і обов'язки в галузі інформаційної діяльності і юридичних гарантій реалізації прав і виконання обов'язків.

Нормативно-правове забезпечення інформаційної безпеки є самостійним комплексним напрямом правового регулювання, здійснюваного у межах реалізації державної політики в галузі забезпечення інформаційної безпеки, зумовлене сукупністю норм інформаційного, конституційного, цивільного, адміністративного та кримінального права, що регулюють відносини у сфері протидії загрозам безпеки об'єктів національних інтересів в інформаційній сфері.

Другою складовою частиною структури правового забезпечення інформаційної безпеки є наукові дослідження відносин, що становлять його предмет, вивчення правової характеристики об'єктів національних інтересів в інформаційній сфері, способів прояви загроз цим об'єктам, правових засобів і механізмів, здатних забезпечити протидію загрозам, способів взаємодії різних галузей права в процесі функціонування механізмів правового регулювання відносин у даній галузі, проведення порівняльних досліджень досвіду правового регулювання аналогічних відносин в країнах Європейського Союзу та питань взаємодії національного права та міжнародного права.

Закономірність формування нормативної бази правового забезпечення інформаційної безпеки включає наступні етапи: аналіз правових характеристик об'єкта національних інтересів в інформаційній сфері; аналіз змісту загроз безпеки об'єктів національних інтересів; аналіз правового забезпечення безпеки об'єктів; розробка пропозицій щодо вдосконалення правового забезпечення інформаційної безпеки та адаптація національного законодавства до вимог ЄС у відповідності до реалізації

Угоди Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [45].

Водночас розвиток інформаційно-комунікаційних технологій створює нові системи суспільної комунікації. К. В. Молодецька-Гринчук [46] досліджуючи методологія побудови системи забезпечення інформаційної безпеки держави у соціальних Інтернет-сервісах зазначає, що проблема забезпечення інформаційної безпеки держави у соціальних Інтернет-сервісах є однією з найбільш нагальних для України в умовах глобалізації інформаційного простору і розв'язаної Російською Федерацією гібридної війни. Застосування існуючих відокремлених компонентів системи інформаційної безпеки держави, відомчих підсистем забезпечення інформаційної безпеки держави для протидії окремим видам загроз не дозволяють вирішити проблему захисту людини, суспільства, держави від зовнішніх і внутрішніх загроз у соціальних Інтернет-сервісах [46, с. 32].

Це у свою чергу вимагає відображення у нормативно-правових актах і концептуальних документах з погляду на загальні національні інтереси та національні інтереси в інформаційній сфері.

Національні інтереси України у контексті європейської інтеграції характеризуються інноваційним вектором розвитку держави. Від ступеня конкретизації і визначеності залежить механізм вироблення та постановки стратегічних національних пріоритетів, що визначають напрями забезпечення національної безпеки України. Основою розвитку правового забезпечення національних інтересів Україна в інформаційній сфері є Стратегія національної безпеки Україна та Доктрина інформаційної безпеки України.

На нашу думку, національні інтереси України в інформаційній сфері це сукупність внутрішніх і зовнішніх потреб держави в забезпеченні

захищеності, стійкого і збалансованого розвитку особи, суспільства та держави в інформаційній сфері, у створенні умов для гармонійного розвитку національної інформаційної інфраструктури та її інтеграції в інформаційний простір Європейського Союзу та світовий інформаційний простір.

Національні інтереси особи в інформаційній сфері будуються на принципі балансу свободи інформації та безпеки, який забезпечується шляхом реалізації конституційних прав людини та громадянина на пошук, отримання, передачу, виробництво, поширення інформації є одним з пріоритетних напрямів державної політики в галузі забезпечення національних інтересів України.

Національні інтереси Україна в інформаційній сфері, що стосуються суспільства, реалізуються через інститути громадянського суспільства, інтегровані в системи соціальних комунікацій, що забезпечують реалізацію інформаційних процесів. В якості одного з пріоритетних національних інтересів слід розглядати подальший розвиток інформаційного суспільства, під яким розуміється динамічна система соціальних інститутів і соціальних комунікацій, заснованих на застосуванні інформаційно-комунікаційних технологій.

Система інтересів держави в інформаційній сфері характеризується подвійною природою: з одного боку, це сукупність внутрішніх і зовнішніх потреб, що впливають із функціонування як політичної організації, а з іншого боку, потреби в забезпеченні захищеності, стійкого та збалансованого розвитку особи, суспільства, держави та комунікацій.

Інформаційне протиборство в умовах конкуренції глобалізованого світу, ставить актуальним питання забезпечення інформаційної та кібернетичної безпеки в контексті збереження балансу інтересів на рівнях особи, суспільства, держави та міжнародного правопорядку. Основною метою правового забезпечення інформаційної безпеки є попередження,

припинення та мінімізація наслідків прояви загроз національним інтересам. У зазначеному аспекті має теоретичне та практичне значення теоретичної конструкції поняття «інформаційна безпека».

Теоретична конструкція поняття «інформаційна безпека» ґрунтується на фундаменті загальної методології правознавства, що базується на філософських галузях: онтології, гносеології, аксіології та логіці. У правотворчій та правозастосовній практиці термін «інформаційна безпека» представлено широким діапазоном значень, кожне з яких має доктринальне тлумачення, але легальне визначення його змісту в якості моделі, конструкції на сьогоднішній день відсутнє, в результаті чого відбувається «змішання» понять, що приводить до термінологічної плутанини, яка не дозволяє виробити загальну концептуальну основу даного феномена. Важливим напрямом визначення теоретичної конструкції є систематизація критеріїв визначення легітимності інституту інформаційної безпеки, в систему яких пропонується включити такі поняття як: «умови», «мета», «принципи», «межі», «інтереси».

Інформаційна безпека це складна багатоелементна система, що включає законодавство разом з роз'ясненнями та тлумаченням законів, правосвідомість (право розуміння та правова психологія), мораль і правову політику. Елементи конструкції можна класифікувати: за сферою дії (публічно-правові та приватно-правові), за обов'язковістю елементів (конструкції з обов'язковими та необов'язковими елементами), за джерелами права (закріплені в нормативно-правових актах, актах судової правотворчості, нормативних договорах і правових звичаях), за соціальним призначенням в правовому регулюванні (регулятивні та охоронні), щодо взаємодії елементів (статичні і динамічні), за методом правового регулювання (імперативні та диспозитивні).

Враховуючи досягнення юридичної науки та практики вираженої в правових позиціях Європейського суду з прав людини та Конституційного

Суду України, вважаємо за необхідне введення в законодавчий обіг легітимного визначення інформаційна безпека. Та обставина, що зазначений термін не сформульовано у вигляді конкретних юридичних конструкцій, а лише доктринально тлумачиться зі змісту Закону України «Про національну безпеку України» та Доктрини інформаційної безпеки України суттєво ускладнює застосування на практиці.

Висновки. Особливості сучасної теоретико-методологічної ситуації у сфері формування системи інформаційної безпеки характеризуються визнанням і обґрунтуванням теоретичної конструкції поняття «інформаційна безпека» як фундаментальна категорія інформаційного права, здатна охопити комплекс взаємопов'язаних правових явищ і процесів, що становлять інформаційну сферу суспільства.

Важливість дослідження теоретичної категорії «інформаційна безпека» визначається декількома причинами: по-перше, аналіз дозволяє глибше вивчити сутність і призначення даної категорії в системі правового регулювання; по-друге, усвідомити цінність комплексного (системного) регулювання суспільних відносин у певній сфері (інформації, інформаційних ресурсів, інформаційної інфраструктури); по-третє, вирішити проблеми, що виникають в процесі правового регулювання того чи іншого виду суспільних інформаційних відносин, оскільки важливим критерієм ефективності виступає ступінь досягнення на практиці нормативно встановленої мети.

Основна мета інституту інформаційної безпеки є: захист публічних інтересів (забезпечення державної та громадської безпеки, охорона громадського порядку, здоров'я, моральності тощо); захист приватних інтересів (у тому числі від негативного впливу деструктивної інформації); стримування протиправної (або небажаної для держави) поведінки суб'єктів права у віртуальному середовищі; задоволення інтересів суб'єктів інформаційних правовідносин; регулювання суспільних відносин

в специфічних умовах інформаційного протиборства в інформаційній сфері; виявлення негативних наслідків у результаті порушення національних інтересів у інформаційній сфері та ліквідації цих наслідків.

Інформаційна безпека виступає як явище складне, яке акумулює природно-правові та позитивно-правові основи, економічні, політичні, соціальні, духовні та інші чинники розвитку соціуму. Інформаційна безпека як система правових норм виступає в конкретно-історичній специфіці, санкціонованим правовою державою механізмом практичної реалізації правових вимог.

Інформаційна безпека як частина інформаційної сфери є складно організованою системою, яка функціонує на основі принципів і механізмів міжнародного та національного правового регулювання суспільних відносин і об'єднує на інституціональному, нормативному та технологічному рівнях сукупність взаємодіючих між собою інформації, інформаційних ресурсів інформаційних систем (державних, комунальних, корпоративних, індивідуальних та інших).

Виходячи з того, що правова сфера формує свою правову реальність, яка не обмежується системою законодавства та системою позитивного права є лише одним з аспектів соціальної реальності, доцільно розрізняти правовий, соціальний та технічний аспекти поняття «інформаційна безпека». Це дозволить не тільки мінімізувати прогалини в законі, а й удосконалити механізм їх подолання.

Література

1. Арістова І. В. Державна інформаційна політика та її реалізація в діяльності органів внутрішніх справ України: організаційно-правові засади: автореф. дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.07. Харків, 2002. 39 с.
2. Архипова Є. О. Інформаційна безпека: соціально-філософський вимір: автореф. дис. ... канд. філософ. наук: 09.00.03. Київ, 2012. 21 с.

3. Баранов О. А. Інформаційне право України: стан, проблеми, перспективи. Київ: Видавничий дім «СофтПрес», 2005. 316 с.
4. Березовська І. Р. Адміністративно-правові засоби забезпечення інформаційної безпеки в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2012. 239 с.
5. Бурило Ю. П. Організаційно-правові питання державного управління в інформаційній сфері: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2008. 18 с.
6. Василюк В. Я., Климчук С. О. Інформаційна безпека держави: курс лекцій. Київ: КНТ, Видавничий дім «Скіф», 2008. 136 с.
7. Гладенко О. М. Міжнародно-правове співробітництво України з Європейським Союзом у сфері спільної зовнішньої політики та політичної безпеки: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11. Одеса, 2010. 21 с.
8. Горбулін В. П., Биченок М. М. Проблеми захисту інформаційного простору України: монографія. Київ: Інтертехнологія, 2009. 136 с.
9. Гурковський В. І. Організаційно-правові питання взаємодії органів державної влади у сфері національної інформаційної безпеки: дис. ... канд. юрид. наук: 25.00.02. Київ, 2004. 225 с.
10. Денісова О. О. Інформаційні системи і технології в юридичній діяльності : навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2003. 315 с.
11. Залєвська І. І. Принципи державної політики у сфері забезпечення інформаційної безпеки // Вісник ДАКККиМ. 2011. № 1. С. 199–202.
12. Коваль З. В. Політико-правові механізми державного управління інформаційно-психологічною безпекою України: дис. ... канд. наук з держ. упр.: 25.00.02. Одеса, 2011. 256 с.
13. Конах В. К. Забезпечення інформаційної безпеки держави як складової системи національної безпеки (приклад США): дис. ... канд. політ. наук: 21.01.01. Київ, 2005. 171 с.

14. Кормич Б. А. Організаційно-правові засади політики інформаційної безпеки України: монографія. Одеса: Юридична література, 2003. 472 с.
15. Красіков Д. О. Правове забезпечення інформаційної безпеки в діяльності органів внутрішніх справ України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2012. 220 с.
16. Ліпкан В. А. Теоретичні основи та елементи національної безпеки: монографія. Київ: «Текст», 2003. 600 с.
17. Логінов О. В. Адміністративно-правове забезпечення інформаційної безпеки органів виконавчої влади: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2005. 20 с.
18. Максименко Ю. Є. Теоретико-правові засади забезпечення інформаційної безпеки України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Київ, 2007. 186 с.
19. Марущак А. І. Інформаційна безпека як об'єкт дослідження правової науки // Актуальні проблеми управління інформаційною безпекою держави: зб. матер. наук.-прак. конф. (м. Київ, 17.03.2010 р.). Київ: Наук. вид. відділ НА СБ України, 2010. С. 36–41.
20. Панченко В. М. Гуманітарна та технологічна складові у визначенні поняття «інформаційна безпека» // Актуальні проблеми управління інформаційною безпекою держави: зб. матер. наук.-прак. конф. (м. Київ, 17.03.2010 р.). Київ: Наук. вид. відділ НА СБ України, 2010. С. 205–206.
21. Панченко В. М. Структурно-функціональний аналіз загальнодержавної системи забезпечення інформаційної безпеки // Інформаційна безпека людини, суспільства, держави: наук.-практ. журн. 2009. № 1 (1). С. 48–51.
22. Полевий В. І. Система забезпечення інформаційної безпеки України в контексті системності інформаційних загроз // Наук. вісн. НА СБ

- України. 2006. №24. С. 153–162.
23. Сідак В. С., Артемов В. Ю. Забезпечення інформаційної безпеки в країнах НАТО та ЄС: навч. посіб. Київ: КНТ, 2007. 160 с.
 24. Субіна Т. В. Адміністративно-правове забезпечення інформаційної безпеки в органах Державної податкової служби України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Ірпінь, 2010. 22 с.
 25. Тихомиров О. О. Забезпечення інформаційної безпеки як функція сучасної держави: монографія / заг. ред. Р. А. Калюжний. Центр навч.-наук. та наук.-практ. вид. НА СБ України, 2014. 196 с.
 26. Триняк В. Ю. Інформаційна безпека як соціокультурний феномен (соціально-філософський аналіз): автореф. дис. ... канд. філософ. наук: 09.00.03. Д., 2009. 19 с.
 27. Харченко Л. С., Ліпкан В. А., Логінов О. В. Інформаційна безпека України: глосарій / заг. ред. Р. А. Калюжний. Київ: «Текст», 2004. 134 с.
 28. Цимбалюк В. С. Інформаційне право (основи теорії і практики): монографія. Київ: «Освіта України», 2010. 388 с.
 29. Селезньова О. М. Теоретико-методологічне трактування окремих засадничих категорій інформаційного права // Міжнародна науково-практична конференція ІТ-право: проблеми та перспективи розвитку (Львів, 18 листопада 2019 р.). URL: <http://aphd.ua/publication-164/>
 30. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 р. № 2657-ХІІ (із змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>
 31. Термін «безпека». Законодавство України. Актуально на 05.10.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/term/1742>
 32. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України»: Указ Президента України від 14.09.2020 р. № 392/2020. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text>

33. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII (із змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>
34. Про основи національної безпеки України: Закон України від 19.06.2003 р. № 964-IV (із змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/964-15#Text>
35. Золотар О. О. Інформаційна безпека людини: теорія і практика: монографія. Київ: ТОВ «Видавничий дім «АртЕк». 2018. 446 с.
36. Ткачук Т. Ю. Правове забезпечення інформаційної безпеки в умовах євроінтеграції України: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07. Ужгород, 2019. 487 с.
37. Арістова І. В. Державна інформаційна політика: організаційно-правові аспекти: монографія. Харків: Видавництво Харківського державного університету внутрішніх справ. 2000. 368 с.
38. Про Доктрину інформаційної безпеки України: Указ Президента України від 08.07.2009 р. № 514/2009. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514/2009/conv#o3>
39. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року «Про Доктрину інформаційної безпеки України»: Указ Президента України від 25.02.2017 р. № 47/2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/47/2017#Text>
40. Довгань О. Д., Ткачук Т. Ю. Концептуальні засади законодавчого забезпечення інформаційної безпеки України // Інформація і право. № 1(28). 2019. С. 86–99. URL: http://ippi.org.ua/sites/default/files/12_11.pdf
41. Про правові засади забезпечення кібербезпеки України: Закон України від 05.10.2017 р. № 2163-VIII (із змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19#Text>
42. Перун Т. С. Адміністративно-правовий механізм забезпечення

- інформаційної безпеки в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Львів, 2019. 268 с.
43. Карчевський М. В. Кримінально-правова охорона інформаційної безпеки України: монографія. Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2012. 528 с.
44. Грабар Н. С. Інформаційна безпека в умовах становлення глобального інформаційного суспільства // Державне управління удосконалення і розвиток. 2019. № 7. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/7_2019/23.pdf
45. Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Закон України 16.09.2014 р. № 1678-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1678-18>
46. Молодецька-Гринчук К. В. Методологія побудови системи забезпечення інформаційної безпеки держави у соціальних Інтернет-сервісах: автореф. дис. ... д-ра технічних наук: 21.05.01. Київ, 2018. 42 с.

References

1. Aristova I. V. Derzhavna informatsiina polityka ta yii realizatsiia v diialnosti orhaniv vnutrishnikh sprav Ukrainy: orhanizatsiino-pravovi zasady: avtoref. dys. ... dokt. yuryd. nauk: 12.00.07. Kharkiv, 2002. 39 s.
2. Arkhypova Ye. O. Informatsiina bezpeka: sotsialno-filosofskyi vymir: avtoref. dys. ... kand. filosof. nauk: 09.00.03. Kyiv, 2012. 21 s.
3. Baranov O. A. Informatsiine pravo Ukrainy: stan, problemy, perspektyvy. Kyiv: Vydavnychi dim «SoftPres», 2005. 316 s.
4. Berezovska I. R. Administratyvno-pravovi zasoby zabezpechennia informatsiinoi bezpeky v Ukraini: dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.07.

- Kyiv, 2012. 239 s.
5. Burylo Yu. P. Orhanizatsiino-pravovi pytannia derzhavnoho upravlinnia v informatsiinii sferi: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.07. Kyiv, 2008. 18 s.
 6. Vasyliuk V. Ya., Klymchuk S. O. Informatsiina bezpeka derzhavy: kurs lektsii. Kyiv: KNT, Vydavnychi dim «Skif», 2008. 136 s.
 7. Hladenko O. M. Mizhnarodno-pravove spivrobotnytstvo Ukrainy z Yevropeiskym Soiuzom u sferi spilnoi zovnishnoi polityky ta politychnoi bezpeky: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.11. Odesa, 2010. 21 s.
 8. Horbulin V. P., Bychenok M. M. Problemy zakhystu informatsiinoho prostoru Ukrainy: monohrafiia. Kyiv: Intertekhnolohiia, 2009. 136 s.
 9. Hurkovskiy V. I. Orhanizatsiino-pravovi pytannia vzaiemodii orhaniv derzhavnoi vlady u sferi natsionalnoi informatsiinoi bezpeky: dys. ... kand. yuryd. nauk: 25.00.02. Kyiv, 2004. 225 s.
 10. Denisova O. O. Informatsiini systemy i tekhnolohii v yurydychnii diialnosti : navch. posib. Kyiv: KNEU, 2003. 315 s.
 11. Zalievska I. I. Pryntsypy derzhavnoi polityky u sferi zabezpechennia informatsiinoi bezpeky // Visnyk DAKKKiM. 2011. № 1. S. 199–202.
 12. Koval Z. V. Polityko-pravovi mekhanizmy derzhavnoho upravlinnia informatsiino-psykholohichnoiu bezpekoiu Ukrainy: dys. ... kand. nauk z derzh. upr.: 25.00.02. Odesa, 2011. 256 s.
 13. Konakh V. K. Zabezpechennia informatsiinoi bezpeky derzhavy yak skladovoi systemy natsionalnoi bezpeky (pryklad SShA): dys. ... kand. polit. nauk: 21.01.01. Kyiv, 2005. 171 s.
 14. Kormych B. A. Orhanizatsiino-pravovi zasady polityky informatsiinoi bezpeky Ukrainy: monohrafiia. Odesa: Yurydychna literatura, 2003. 472 s.
 15. Krasikov D. O. Pravove zabezpechennia informatsiinoi bezpeky v diialnosti orhaniv vnutrishnikh sprav Ukrainy: dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.07. Kyiv, 2012. 220 s.

16. Lipkan V. A. Teoretychni osnovy ta elementy natsionalnoi bezpeky: monohrafiia. Kyiv: «Tekst», 2003. 600 s.
17. Lohinov O. V. Administratyvno-pravove zabezpechennia informatsiinoi bezpeky orhaniv vykonavchoi vlady: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.07. Kyiv, 2005. 20 s.
18. Maksymenko Yu. Ye. Teoretyko-pravovi zasady zabezpechennia informatsiinoi bezpeky Ukrainy: dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.01. Kyiv, 2007. 186 s.
19. Marushchak A. I. Informatsiina bezpeka yak ob'ekt doslidzhennia pravovoi nauky // Aktualni problemy upravlinnia informatsiinoiu bezpekoiu derzhavy: zb. mater. nauk.-prak. konf. (m. Kyiv, 17.03.2010 r.). Kyiv: Nauk. vyd. viddil NA SB Ukrainy, 2010. S. 36–41.
20. Panchenko V. M. Humanitarna ta tekhnolohichna skladovi u vyznachenni poniattia «informatsiina bezpeka» // Aktualni problemy upravlinnia informatsiinoiu bezpekoiu derzhavy: zb. mater. nauk.-prak. konf. (m. Kyiv, 17.03.2010 r.). Kyiv: Nauk. vyd. viddil NA SB Ukrainy, 2010. S. 205–206.
21. Panchenko V. M. Strukturno-funktsionalnyi analiz zahalnoderzhavnoi systemy zabezpechennia informatsiinoi bezpeky // Informatsiina bezpeka liudyny, suspilstva, derzhavy: nauk.-prakt. zhurn. 2009. № 1 (1). S. 48–51.
22. Polevyi V. I. Systema zabezpechennia informatsiinoi bezpeky Ukrainy v konteksti systemnosti informatsiinykh zahroz // Nauk. visn. NA SB Ukrainy. 2006. №24. S. 153–162.
23. Sidak V. S., Artemov V. Yu. Zabezpechennia informatsiinoi bezpeky v krainakh NATO ta YeS: navch. posib. Kyiv: KNT, 2007. 160 s.
24. Subina T. V. Administratyvno-pravove zabezpechennia informatsiinoi bezpeky v orhanakh Derzhavnoi podatkovoi sluzhby Ukrainy: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.07. Irpin, 2010. 22 s.
25. Tykhomyrov O. O. Zabezpechennia informatsiinoi bezpeky yak funktsiia suchasnoi derzhavy: monohrafiia / zah. red. R. A. Kaliuzhnyi. Tsentr

- navch.-nauk. ta nauk.-prakt. vyd. NA SB Ukrainy, 2014. 196 s.
26. Tryniak V. Yu. Informatsiina bezpeka yak sotsiokulturnyi fenomen (sotsialno-filosofskyi analiz): avtoref. dys. ... kand. filosof. nauk: 09.00.03. D., 2009. 19 s.
 27. Kharchenko L. S., Lipkan V. A., Lohinov O. V. Informatsiina bezpeka Ukrainy: hlosarii / zah. red. R. A. Kaliuzhnyi. Kyiv: «Tekst», 2004. 134 s.
 28. Tsybaliuk V. S. Informatsiine pravo (osnovy teorii i praktyky): monohrafiia. Kyiv: «Osvita Ukrainy», 2010. 388 s.
 29. Seleznova O. M. Teoretyko-metodolohichne traktuvannia okremykh zasadnych katehoriï informatsiinoho prava // Mizhnarodna naukovopraktychna konferentsiia IT-pravo: problemy ta perspektyvy rozvytku (Lviv, 18 lystopada 2019 r.). URL: <http://aphd.ua/publication-164/>
 30. Pro informatsiiu: Zakon Ukrainy vid 02.10.1992 r. № 2657-XII (iz zminamy ta dopovnenniamy). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>
 31. Termin «bezpeka». Zakonodavstvo Ukrainy. Aktualno na 05.10.2020 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/term/1742>
 32. Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 14 veresnia 2020 roku «Pro Stratehiiu natsionalnoi bezpeky Ukrainy»: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 14.09.2020 r. № 392/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text>
 33. Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 21.06.2018 r. № 2469-VIII (iz zminamy ta dopovnenniamy). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>
 34. Pro osnovy natsionalnoi bezpeky Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 19.06.2003 r. № 964-IV (iz zminamy ta dopovnenniamy). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/964-15#Text>
 35. Zolotar O. O. Informatsiina bezpeka liudyny: teoriia i praktyka: monohrafiia. Kyiv: TOV «Vydavnychi dim «ArtEk». 2018. 446 s.

36. Tkachuk T. Yu. Pravove zabezpechennia informatsiinoi bezpeky v umovakh yevrointehratsii Ukrainy: dys. ... d-ra yuryd. nauk: 12.00.07. Uzhhorod, 2019. 487 s.
37. Aristova I. V. Derzhavna informatsiina polityka: orhanizatsiino-pravovi aspekty: monohrafiia. Kharkiv: Vydavnytstvo Kharkivskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav. 2000. 368 s.
38. Pro Doktrynu informatsiinoi bezpeky Ukrainy: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 08.07.2009 r. № 514/2009. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514/2009/conv#o3>
39. Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 29 hrudnia 2016 roku «Pro Doktrynu informatsiinoi bezpeky Ukrainy»: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 25.02.2017 r. № 47/2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/47/2017#Text>
40. Dovhan O. D., Tkachuk T. Yu. Kontseptualni zasady zakonodavchoho zabezpechennia informatsiinoi bezpeky Ukrainy // Informatsiia i pravo. № 1(28). 2019. S. 86–99. URL: http://ippi.org.ua/sites/default/files/12_11.pdf
41. Pro pravovi zasady zabezpechennia kiberbezpeky Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 05.10.2017 r. № 2163-VIII (iz zminamy ta dopovnenniamy). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19#Text>
42. Perun T. S. Administratyvno-pravovyi mekhanizm zabezpechennia informatsiinoi bezpeky v Ukraini: dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.07. Lviv, 2019. 268 s.
43. Karchevskiy M. V. Kryminalno-pravova okhorona informatsiinoi bezpeky Ukrainy: monohrafiia. Luhansk: RVV LDUVS im. E. O. Didorenka, 2012. 528 s.
44. Hrabar N. S. Informatsiina bezpeka v umovakh stanovlennia hlobalnoho informatsiinoho suspilstva // Derzhavne upravlinnia udoskonalennia i rozvytok. 2019. № 7. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/7_2019/23.pdf

45. Pro ratyfikatsiiu Uhody pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniiei storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikhnimy derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony: Zakon Ukrainy 16.09.2014 r. № 1678-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1678-18>
46. Molodetska-Hrynychuk K. V. Metodolohiia pobudovy systemy zabezpechennia informatsiinoi bezpeky derzhavy u sotsialnykh Internet-servisakh: avto-ref. dys. ... d-ra tekhnichnykh nauk: 21.05.01. Kyiv, 2018. 42 s.